

Peculiarities of Social Worker's Professional Intervention in the Process of Regulating the Migration Behavior of Youth in the Republic of Armenia

Andranik Tigrani Shahinyan

Shirak State University after M. Nalbandyan

Date of Submission: 24-01-2026

Date of Acceptance: 05-02-2026

ABSTRACT

This article examines the issue of youth migration trends in the Republic of Armenia and reveals the professional potential of social work in overcoming this challenge. At the current stage, youth emigration is viewed as a serious threat to the socio-demographic security of the RA, which necessitates the introduction of new and effective mechanisms for social intervention.

The aim of the research is to identify the factors influencing the migration behavior of young people and to define the scope of a social worker's professional functions that will contribute to the prevention of migration flows and the localization of youth potential. The study was conducted based on the principle of **methodological triangulation**, utilizing content analysis of policy documents and expert interviews (N=50). The expert group included sector policy makers, practicing social workers, and representatives of the academic community.

The research results indicate that youth migration trends are driven not only by economic factors but also by the functional deficiencies in social accompaniment and vocational guidance systems. The article argues that social work intervention must transcend the limits of basic assistance and transform into **"activating" and "preventive" models**.

The scientific novelty lies in the clarification of the professional toolkit of social work within the context of regulating migration behavior, including the mobilization of social resources, the empowerment of youth social capital, and ensuring social inclusion through community-based programs. The conclusions of the article can serve as a basis for improving the RA state youth policy

and developing training programs for social workers.

Keywords: *youth migration, social work, professional intervention, migration behavior, prevention, social policy, Armenia.*

Նպաստակն է՝ վերհանել ՀՀ երիտասարդների միգրացիոն վարքագծի վրա ազդող հիմնական գործոնները և դրանց հիման վրա մշակել սոցիալական աշխատողի մասնագիտական միջամտության արդյունավետ մոդելներ ու մեթոդներ, որոնք կնպաստեն միգրացիոն հոսքերի կառավարմանն ու երիտասարդների սոցիալական կայունությանը:

Հետազոտության խնդիրները.

✚ Տեսական և իրավական հիմքերի վերլուծություն. Փաստաթղթերի վերլուծության (Content Analysis) [2; Էջ 57] մեթոդով ուսումնասիրել ՀՀ միգրացիոն քաղաքականությունը կարգավորող իրավական ակտերը, երիտասարդական ռազմավարությունները և սոցիալական պաշտպանության ոլորտի հայեցակարգերը՝ վերհանելու համար առկա մոտեցումներն ու բացթողումները:

✚ Միգրացիոն վարքագծի դրդապատճառների նույնականացում. Հայաստանյան և միջազգային սոցիոլոգիական հետազոտությունների երկրորդային

վերլուծության միջոցով [2; Էջ 60] դասակարգել ՀՀ երիտասարդների միգրացիոն միտվածության սոցիալ-տնտեսական, մասնագիտական և անձնային գործոնները:

✚ Սոցիալական աշխատանքի գործիքակազմի գնահատում. Փորձագիտական հարցումների (Expert Interviews) [2; Էջ 70] միջոցով վերլուծել սոցիալական աշխատանքի ոլորտի մասնագետների կողմից կիրառվող միջամտության մեթոդները, դրանց արդյունավետությունը և երիտասարդների հետ աշխատանքում առկա մասնագիտական դժվարությունները:

✚ Միջամտության առանձնահատկությունների և առաջարկությունների մշակում. Համադրելով փաստաթղթային վերլուծության [2; էջ 87] և փորձագիտական գնահատականների արդյունքները՝ սահմանել սոցիալական աշխատողի մասնագիտական միջամտության այն առանձնահատուկ ուղղությունները, որոնք թույլ կտան արդյունավետորեն կարգավորել երիտասարդների միգրացիոն վարքագիծը:

Հետազոտության օբյեկտն է՝ ՀՀ երիտասարդների միգրացիոն վարքագիծը և դրա վրա ազդող սոցիալ-մասնագիտական գործոնների համախումբը:

Հետազոտության առարկան է՝ սոցիալական աշխատողի մասնագիտական միջամտության մեթոդները, տեխնոլոգիաները և գործառնական առանձնահատկությունները, որոնք ուղղված են երիտասարդների

միգրացիոն միտվածության կարգավորմանը և կանխարգելմանը:

Վարկած 1. Հիմնական (Սոցիալ-կառուցվածքային)

«ՀՀ երիտասարդների միգրացիոն վարքագիծը պայմանավորված է ոչ միայն սոցիալ-տնտեսական գործոններով, այլև մասնագիտական ինքնիրացման և սոցիալական պաշտպանվածության երաշխիքների անբավարարությամբ, ինչը ենթադրում է սոցիալական աշխատանքի համակարգային միջամտության անհրաժեշտություն՝ թիրախային խմբի սոցիալական կապիտալի հզորացման նպատակով»:

Վարկած 2. Մասնագիտական-գործառնական

«Ենթադրվում է, որ սոցիալական աշխատողի մասնագիտական միջամտությունը կլինի առավել արդյունավետ, եթե այն իրականացվի սոցիալական ուղեկցման և կանխարգելիչ խորհրդատվության մոդելների համադրմամբ, ինչը հնարավորություն կտա փոխակերպել երիտասարդների միգրացիոն միտվածությունը դեպի ներքին ռեսուրսների ակտիվացման և տեղական համայնքներում սոցիալական ներառման»:

1. Փաստաթղթերի ընտրության մասնագիտական հիմնավորումը

Սոցիալական աշխատողի դիտանկյունից փաստաթղթերի վերլուծությունը (Content Analysis) [7; Էջ 100] ոչ թե պարզապես տեքստի ընթերցում է, այլ միջամտության իրավական և սոցիալական շրջանակի գույքագրում:

Հիմնավորում. Սոցիալական աշխատողը գործում է «Անձ-միջավայր» փոխազդեցության համատեքստում: Փաստաթղթերի ընտրությունը թույլ է տալիս հասկանալ, թե

պետական մակարդակով ինչպիսի՞ «սոցիալական պատվեր» է ձևակերպված երիտասարդի համար և արդյո՞ք սոցիալական աշխատողն ունի բավարար լիազորություններ միջամտելու միզրացիոն վարքագծին:

Ուսումնասիրվող փաստաթղթերի շրջանակը.

- ✚ ՀՀ օրենքը «Սոցիալական աջակցության մասին»:
- ✚ ՀՀ երիտասարդական պետական քաղաքականության ռազմավարությունները:
- ✚ Միզրացիայի և քաղաքացիության ծառայության տարեկան հաշվետվությունները:
- ✚ Սոցիալական աշխատողների էթիկայի կոդեքսը և մասնագիտական չափորոշիչները:

2. Փորձագիտական հետազոտության ընտրահատված (Sampling)

Քանի որ մենք կիրառում ենք **ոչ հավանականային նպատակային ընտրանք**[8; էջ 70-71], ապա ընտրահատվածի հիմնավորումը հենվում է փորձագետների մասնագիտական կոմպետենտության և «տեղեկատվական հազեցվածության» վրա:

$$N_{\text{total}} = \sum_{i=1}^k n_i = n_1 + n_2 + n_3 + n_4$$

Որտեղ **n**-ը յուրաքանչյուր փորձագիտական ենթախմբի քանակն է: Ահա N=50-ի բաշխումը.

Փորձագիտական խումբ	Քանակ (n)	Հիմնավորում
Գործնական սոցիալական աշխատողներ (ՄՄԾ, ՀԿ-ներ)	n ₁ = 20	Ապահովում են պրակտիկ դաշտի խնդիրների վերհանումը:
Ոլորտային քաղաքականություն մշակողներ (Նախարարություններ)	n ₂ = 10	Ներկայացնում են ռազմավարական և օրենսդրական տեսլականը:

Փորձագետների ընտրության չափանիշները (Selection Criteria):

1. **Մասնագիտական ստաժ.** Առնվազն 5 տարվա աշխատանքային փորձ սոցիալական պաշտպանության կամ երիտասարդական ոլորտում:
2. **Կրթական ցենզ.** Սոցիալական աշխատանքի, սոցիոլոգիայի կամ հանրային կառավարման մագիստրոսի կամ գիտությունների թեկնածուի աստիճան:
3. **Գործառնական առնչություն.** Անմիջական աշխատանք միզրանտների կամ ռիսկային խմբի երիտասարդների հետ:

Ընտրահատվածի ծավալը և կառուցվածքը (\$N=50\$)

Ընդհանուր համախմբությունը (N=50) սահմանվում է որպես ներկայացուցչական քանակ որակական-քանակական համակցված հետազոտության համար: Բանաձևային տեսանկյունից այն կարող ենք դիտարկել որպես տարաբևեռացված խմբերի հանրագումար.

Փորձագիտական խումբ	Քանակ (n)	Հիմնավորում
Ակադեմիական փորձագետներ (Դասախոսներ, գիտնականներ)	n ₃ = 10	Տալիս են տեսական և մեթոդաբանական գնահատական:
Միջազգային կառույցների ներկայացուցիչներ (ՄՕԿ, ՄԱԿ)	n ₄ = 10\$	Ապահովում են միջազգային փորձի և ստանդարտների համադրումը:
Ընդհանուր (N)	50	Ամբողջական ներկայացուցչականություն

Ըստ Կուլի և Լաֆեյի [6; էջ 115-116] փորձագիտական գնահատումների տեսության՝ փորձագետների խմբի հուսալիությունը ֆունկցիոնալ կապի մեջ է նրանց միջև համաձայնեցվածության աստիճանից (W - Կենդալի համաձայնեցվածության գործակից): 50 փորձագետի ներգրավումը թույլ է տալիս նվազեցնել սուբյեկտիվ սխալի հավանականությունը և ստանալ վիճակագրորեն նշանակալի տվյալներ որակական վերլուծության համար:

Հիմնական մաս (վերլուծությունների և վերջնադրյունների ներկայացում)

1. Փաստաթղթերի ընտրության շրջանակը (Корпус документов)

Վերլուծության համար առանձնացրել ենք երեք հիմնական մակարդակ.

- ✚ **Ռազմավարական.** ՀՀ վերափոխման ռազմավարություն 2050, ՀՀ երիտասարդական պետական քաղաքականության 2021-2025թթ. ռազմավարություն:
- ✚ **Իրավական-կարգավորող.** ՀՀ օրենքը «Սոցիալական աջակցության մասին», «Զբաղվածության մասին» ՀՀ օրենքը,

Միգրացիայի պետական կարգավորման քաղաքականության հայեցակարգը:
 ✚ **Գործառնական.** Սոցիալական դեպքի վարման մեթոդական ուղեցույցներ և սոցիալական աշխատողի պաշտոնի անձնագրեր:

2. Վերլուծության առանցքային կատեգորիաները (Coding Units) [5; էջ 70-71]

Փաստաթղթերը հետազոտել ենք հետևյալ հասկացությունների առկայության և փոխկապակցվածության տեսանկյունից.

1. «Միգրացիոն ռիսկի կառավարում» (արդյո՞ք կանխարգելումը դիտվում է որպես սոցիալական աշխատանքի թիրախ):
2. «Երիտասարդների սոցիալական ներառում» (ինչպիսի՞ գործիքներ են առաջարկվում արտագաղթը նվազեցնելու համար):
3. «Մասնագիտական միջամտություն» (ինչպիսի՞ն է սոցիալական աշխատողի դերը՝ պասիվ նպաստ բաշխո՞ղ, թե՞ ակտիվ ուղեկցող):

3. Առկա մոտեցումների վերհանում (Findings)

Վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ՀՀ իրավական դաշտում առկա են հետևյալ դրական միտումները.

- ✚ **Բնասխտուցիոնալ անցում.** Փաստաթղթերում նկատվում է անցում «կարիքահեն» մոդելից դեպի «իրավունքահեն» և «գբադվածությանն ուղղված» մոդելների, ինչը կարևոր է երիտասարդների համար:
- ✚ **Համակարգային մոտեցում.** Միգրացիան սկսել է դիտարկվել ոչ միայն որպես ոստիկանական/վարչական հարց, այլև որպես մարդկային կապիտալի զարգացման խնդիր:

4. Բացթողումների գույքագրում (Gap Analysis)

Սոցիալական աշխատողի դիտանկյունից վերլուծությունը վեր է հանել հետևյալ «սպիտակ բծերը».

- ✚ **Գործառնական անորոշություն.** Չնայած ռազմավարություններում նշվում է «երիտասարդների կայունացման» մասին, սակայն սոցիալական աշխատողի պաշտոնի անձնագրերում բացակայում են **միգրացիոն խորհրդատվության կամ ռեինտեգրման** կոնկրետ գործառնությունները:
- ✚ **Կանխարգելիչ մեխանիզմների բացակայություն.** Իրավական ակտերը հիմնականում արձագանքում են արդեն տեղի ունեցած միգրացիային կամ վերադարձին, սակայն չկան հստակ ընթացակարգեր ուղղված միգրացիոն պոտենցիալ ունեցող երիտասարդների հետ «նախաձգնաժամային» աշխատանքին:
- ✚ **Միջգերատեսչական կապի թուլություն.** Փաստաթղթային մակարդակում սոցիալական ծառայությունների և Միգրացիայի ծառայության միջև համագործակցության ակտիվները

դեռևս հոչակագրային են և չունեն գործնական կիրառման հստակ սխեմաներ:

Տեսական-իրավական վերլուծությունը հաստատում է, որ ՀՀ-ում առկա է հզոր օրենսդրական հենք սոցիալական պաշտպանության համար, սակայն **միգրացիոն վարքագծի կարգավորումը** դեռևս չի ներառված սոցիալական աշխատանքի մասնագիտական պարտականությունների «միջուկում»: Սա ստեղծում է մասնագիտական վակուում, որը պետք է լրացվի նոր մեթոդական ուղեցույցների մշակմամբ:

2. Միգրացիոն վարքագծի դրդապատճառների նույնականացում և դասակարգում

Երիտասարդների միգրացիոն վարքագիծը բազմագործոնային երևույթ է, որը ձևավորվում է **«Push-Pull» (վանող-ձգող) [6; էջ 28-29]** գործոնների տեսության համատեքստում: Երկրորդային տվյալների վերլուծությունը թույլ է տալիս առանձնացնել դրդապատճառների երեք հիմնական խումբ.

2.1. Սոցիալ-տնտեսական գործոններ (Մակրոմակարդակ)

Մրանք հանդիսանում են հիմնարար «վանող» գործոններ, որոնք ստեղծում են անվտանգության և կայունության դեֆիցիտ.

- ✚ **Զբաղվածության կառուցվածքային անհամապատասխանություն.** Ոչ թե պարզապես գործազրկությունը, այլ «արժանապատիվ աշխատանքի» և աշխատավարձի անհամապատասխանությունը կենսական նվազագույն կարիքների:
- ✚ **Սոցիալական լիֆտերի անհասանելիություն.** Երիտասարդների ընկալումներում առկա է կանխակալ մոտեցում, որ սոցիալական առաջընթացը պայմանավորված է ոչ թե

մերիտոկրատիայով (արժանիքներով), այլ հովանավորչությամբ:

- ✦ **Բնակարանային և սոցիալական ենթակառուցվածքների խնդիրը.** Անկախ կյանք սկսելու համար անհրաժեշտ ֆինանսական հասանելիության բացակայությունը (հիպոթեկային բարձր տոկոսադրույքներ և այլն):

2.2. Մասնագիտական-կրթական գործոններ (Մեզումակարգակ)

Սա վերաբերում է մասնագիտական ինքնիրացմանը, որն առանցքային է հատկապես «ուղեղների արտահոսքի» (brain drain) համատեքստում.

- ✦ **Կրթություն-աշխատաշուկա խզում.** Բարձրագույն կրթություն ստացած երիտասարդների շրջանում իրենց որակավորմանը համապատասխան աշխատանք չգտնելու ռիսկը (overeducation):
- ✦ **Մասնագիտական աճի «առաստաղի» զգացողություն.** Հայաստանյան փոքր շուկայի պայմաններում նեղ մասնագիտական զարգացման հեռանկարների բացակայությունը:
- ✦ **Գիտական և նորարարական միջավայրի դեֆիցիտ.** Երիտասարդ հետազոտողների և SS ոլորտի մասնագետների ձգտումը դեպի միջազգային հարթակներ՝ ռեսուրսների և լաբորատորիաների հասանելիության համար:

2.3. Անձնային և սոցիալ-հոգեբանական գործոններ (Միկրումակարգակ)

Այս գործոնները ձևավորում են միգրացիոն «միտովածությունը» նույնիսկ տնտեսական բավարար պայմանների դեպքում.

- ✦ **Սոցիալական լավատեսության անկում.** Ապագայի նկատմամբ անորոշությունը և «անվտանգության

զգացողության» կորուստը (հատկապես հետպատերազմյան շրջանում):

- ✦ **Միգրացիոն մշակույթի ազդեցություն.** Ընտանիքի կամ սոցիալական շրջապատի կողմից ձևավորված կարծրատիպը, որ «հաջողության հասնելու միակ ճանապարհը երկրից գնալն է»:
- ✦ **Ինքնիրացման սուբյեկտիվ պահանջումներ.** Ցանկություն՝ ապրելու ավելի բազմազան և «բաց» հասարակության մեջ, որտեղ անհատական ազատություններն ավելի բարձր են արժևորվում:

Մասնագիտական վերլուծություն (Սոցիալական աշխատողի դիտանկյունից)

Երկրորդային տվյալների համադրումը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ ՀՀ երիտասարդների միգրացիան ունի «կումպենաստոր» (փոխհատուցող) բնույթ: Երիտասարդը միգրացիան դիտարկում է որպես գործիք՝ լրացնելու այն սոցիալական բացերը, որոնք չի կարողանում լրացնել հայրենիքում: **Սոցիալական աշխատողի համար** սա նշանակում է, որ միջամտությունը պետք է ուղղված լինի ոչ թե «ֆիզիկական տեղաշարժն արգելելուն», այլ այդ բացերի փոխհատուցման այլընտրանքային մեխանիզմների ստեղծմանը (օրինակ՝ սոցիալական ձեռնարկատիրություն, քոուչինգ, համայնքային ներգրավվածություն):

Փորձագիտական հարցումների արդյունքների վերլուծություն

Հարց 1. Սոցիալական աշխատողի ներգրավվածությունը միգրացիայի կանխարգելման գործում

Վերլուծություն: Փորձագետների ճնշող մեծամասնությունը (85%) նշում է, որ ներկայումս սոցիալական աշխատողի դերը միգրացիոն գործընթացներում «իրավիճակային» է, այլ ոչ թե

ռազմավարական: Մասնագետները ներգրավվում են միայն այն ժամանակ, երբ ընտանիքը հայտնվում է ծայրահեղ աղքատության մեջ կամ երբ միգրանտը վերադառնում է և ունի ռեինտեգրման կարիք:

- ✦ **Հիմնային եզրահանգում.** Միգրացիոն վարքագծի կարգավորումը դեռևս ձևակերպված չէ որպես սոցիալական աշխատողի ֆունկցիոնալ պարտականություն, ինչը նվազեցնում է կանխարգելիչ աշխատանքի արդյունավետությունը:

Հարց 2. Առավել արդյունավետ մեթոդներն ու տեխնոլոգիաները

Վերլուծություն: Փորձագետները առանձնացրել են երեք առանցքային մեթոդ, որոնք ունեն փոխակերպող ազդեցություն.

1. **Սոցիալական քույրիկ և մենթորություն.** Երիտասարդի ներքին ռեսուրսների ակտիվացում՝ հայրենիքում հաջողության հասնելու համար:
2. **Միջնորդություն (Mediation).** Կապի հաստատում երիտասարդի և գործատուների կամ վարկային կազմակերպությունների միջև:
3. **Խմբային սոցիալական աշխատանք.** Միգրացիոն տրամադրություններ ունեցողների շրջանում «ինքնօգնության» խմբերի ստեղծում, որտեղ քննարկվում են տեղական այլընտրանքները:

Հարց 3. Գործող ծրագրերի արդյունավետության գնահատում

Վերլուծություն: Փորձագետները գործող պետական ծրագրերը համարում են «մասնակի արդյունավետ»: Հիմնական քննադատությունն ուղղված է ծրագրերի կարճաժամկետ բնույթին:

- ✦ **Փորձագիտական դիտարկում.** «Ծրագրերը հաճախ տրամադրում են միանվագ օգնություն, սակայն չեն լուծում երիտասարդի սոցիալական կայունության հարցը երկարաժամկետ կտրվածքով»: Նշվում է, որ միգրացիան կանխելու համար անհրաժեշտ է ոչ թե նպաստ, այլ «զբաղվածության կայուն միջավայր»:

Հարց 4. Մասնագիտական հիմնական դժվարությունները

Վերլուծություն: Վերհանվել են հետևյալ խոչընդոտները.

- ✦ **Գործիքակազմի պակաս.** Սոցիալական աշխատողը չունի լծակներ՝ ազդելու երիտասարդի տնտեսական կարգավիճակի վրա (բնակարան, բարձր վարձատրվող աշխատանք):
- ✦ **Վստահության ճգնաժամ.** Երիտասարդները սոցիալական աշխատողին հաճախ ընկալում են որպես «պետական բյուրոկրատ», այլ ոչ թե աջակցող մասնագետ:
- ✦ **Ինստիտուցիոնալ մեկուսացում.** Թույլ է կապը Միգրացիայի ծառայության և սոցիալական դեպք վարողների միջև:

Հարց 5. Կանխարգելիչ նոր մոդելների անհրաժեշտություն

Վերլուծություն: Փորձագետներն առաջարկում են ներդնել «Միգրացիոն ռիսկի սքրինինգի» մոդելը:

- ✦ **Էությունը.** Սոցիալական աշխատողը պետք է աշխատի կրթական հաստատությունների հետ՝ հայտնաբերելու այն երիտասարդներին, ովքեր ունեն բարձր միգրացիոն պոտենցիալ, և իրականացնի կանխարգելիչ

խորհրդատվություն նախքան նրանց վերջնական որոշում կայացնելը:

երիտասարդների միգրացիոն վարքագծի համակարգային կարգավորմանը:

Հարց 6. Ռազմավարական առաջարկություններ

4.1. Միջամտության առանձնահատուկ ուղղությունները

Վերլուծություն: Փորձագետների կողմից առաջադրված առանցքային առաջարկություններն են.

Հետազոտության արդյունքում առանձնացվել են մասնագիտական գործունեության հետևյալ առանցքները.

1. Սոցիալական աշխատողի պաշտոնի անձնագրում ավելացնել **«միգրացիոն խորհրդատուի»** գործառույթը:
2. Ստեղծել միասնական տեղեկատվական հարթակ, որտեղ սոցիալական աշխատողը կկարողանա տեսնել երիտասարդի համար հասանելի բոլոր կրթական և տնտեսական ռեսուրսները (մեկ պատուհանի սկզբունք):
3. Ներդնել համայնքային սոցիալական աշխատանքի մոդելը, որն ուղղված կլինի երիտասարդների «տեղային հայրենասիրության» և սոցիալական պատասխանատվության բարձրացմանը:

1. **Միգրացիոն ռիսկերի սոցիալական մոնիտորինգ և կանխատեսում.** Սոցիալական աշխատողը պետք է իրականացնի երիտասարդների սոցիալական բարեկեցության և տրամադրությունների պարբերական գնահատում՝ կիրառելով «միգրացիոն պոտենցիալի» գնահատման գործիքակազմը: Սա թույլ կտա միջամտել դեռևս «ցանկության» փուլում, այլ ոչ թե «իրականացված փաստի»:
2. **Ռեսուրսների մոբիլիզացում և սոցիալական միջնորդություն (Advocacy & Mediation).** Սոցիալական աշխատողի դերը պետք է տրանսֆորմացվի դեպի «ռեսուրսային կամրջի»: Մասնագետը պետք է երիտասարդին կապի տեղական զբաղվածության ծրագրերի, արտոնյալ վարկավորման և վերապատրաստման հնարավորությունների հետ՝ նվազեցնելով տեղեկատվական վակուումը:
3. **Սոցիալ-հոգեբանական աջակցություն և արժեքային վերակողմնորոշում.** Միջամտության առանցքային մաս պետք է դառնա աշխատանքը երիտասարդի սոցիալական սպասումների հետ՝ նպաստելով հայրենիքում սեփական ուժերով հաջողության հասնելու կոմպետենցիաների զարգացմանը (empowerment):

Հետազոտությունը ցույց տվեց, որ սոցիալական աշխատողի միջամտությունը ՀՀ-ում ունի հսկայական, բայց **չիրացված ներուժ**: Փորձագետները միակարծիք են, որ միայն մասնագիտական գործիքակազմի արդիականացման և լիազորությունների ընդլայնման միջոցով է հնարավոր ազդել երիտասարդների միգրացիոն վարքագծի վրա:

4. Միջամտության առանձնահատուկությունների սահմանում և ռազմավարական առաջարկություններ

Համադրելով իրավական ակտերի վերլուծությունը և փորձագիտական հարցումների արդյունքները՝ հողվածում առաջադրվում է սոցիալական աշխատողի մասնագիտական միջամտության **եռամակարդակ մոդել**, որն ուղղված է

4.2. Գործնական առաջարկություններ (Recommendations)

Հիմնվելով հետազոտության տվյալների վրա՝ առաջարկվում են հետևյալ քայլերը.

❖ **Ինստիտուցիոնալ մակարդակում.**

- ✚ ՀՀ սոցիալական աշխատողների մասնագիտական չափորոշիչներում և պաշտոնի անձնագրերում ներառել **«միգրացիոն ուղեկցման»** գործառույթը:
- ✚ Ստեղծել միջգերատեսչական արագ արձագանքման մեխանիզմ Միասնական սոցիալական ծառայության և Միգրացիայի ու քաղաքացիության ծառայության միջև՝ տեղեկատվության անխափան փոխանակման համար:

❖ **Մեթոդական մակարդակում.**

- ✚ Մշակել և ներդնել **«Միգրացիոն սոցիալական աշխատանքի ուղեցույց»**, որը կներառի երիտասարդների հետ աշխատանքի սպեցիֆիկ տեխնոլոգիաները (սոցիալական քոուչինգ, ռեինտեգրման պլանավորում):
- ✚ Իրականացնել սոցիալական աշխատողների մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացներ՝ ուղղված միգրացիոն հոգեբանության և աշխատաշուկայի վերլուծության հմտություններին:

❖ **Համայնքային մակարդակում.**

- ✚ Խթանել **համայնքային սոցիալական աշխատանքի** զարգացումը, որն ուղղված կլինի երիտասարդների համար սոցիալական և ժամանցային միջավայրի բարելավմանը՝ որպես արտագաղթը նվազեցնող կայունացնող գործոն:

Սոցիալական աշխատողի մասնագիտական միջամտությունը ՀՀ երիտասարդների միգրացիոն վարքագծի կարգավորման գործում չպետք է սահմանափակվի միայն խորհրդատվությամբ: Այն պետք է լինի **համալիր, նախաձեռնողական և ռեսուրսակենտրոն**: Միայն սոցիալական աշխատողի լիազորությունների ընդլայնման և մասնագիտական նոր գործիքակազմի ներդրման պարագայում է հնարավոր հասնել երիտասարդների միգրացիոն միավածության նվազեցմանը և նրանց սոցիալական ներուժի արդյունավետ իրացմանը հայրենիքում:

Վարկածների ստուգում և գիտական հիմնավորում

Հետազոտության ընթացքում ստացված էմպիրիկ տվյալների և տեսական վերլուծության համադրումը թույլ է տալիս կատարել հետևյալ եզրահանգումները նախապես սահմանված վարկածների վերաբերյալ.

Վարկած 1-ի ստուգում (Սոցիալ-կառուցվածքային)

Վարկած. ՀՀ երիտասարդների միգրացիոն վարքագիծը պայմանավորված է ոչ միայն սոցիալ-տնտեսական գործոններով, այլև մասնագիտական ինքնիրացման և սոցիալական պաշտպանվածության երաշխիքների անբավարարությամբ:

Արդյունք՝ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Է

- ✚ **Հիմնավորում.** Փաստաթղթերի և երկրորդային տվյալների վերլուծությունը ցույց տվեց, որ նույնիսկ միջինից բարձր եկամուտ ունեցող երիտասարդների շրջանում (օրինակ՝ ՏՏ ոլորտ) միգրացիոն միավածությունը բարձր է: Փորձագետները փաստեցին, որ «անվտանգության զգացողության» դեֆիցիտը և «ապագայի տեսլականի» բացակայությունը գերակայում են

զուտ ֆինանսական դրդապատճառներին: Սոցիալական պաշտպանվածությունը երիտասարդների կողմից ընկալվում է ոչ թե որպես նպաստ ստանալու հնարավորություն, այլ որպես արդար և կանխատեսելի միջավայրի առկայություն, ինչը ներկայիս համակարգում դեռևս թերի է:

Վարկած 2-ի ստուգում (Մասնագիտական-գործառնական)

Վարկած. Սոցիալական աշխատողի միջամտությունը կլինի առավել արդյունավետ, եթե այն իրականացվի սոցիալական ուղեկցման և կանխարգելիչ խորհրդատվության մոդելների համադրմամբ:

Արդյունք՝ ՀԱՍՏԱՍՎԱԾ Է (մասնակի վերապահումով)

✚ **Հիմնավորում.** Փորձագիտական հարցումները միանշանակ հաստատեցին, որ պասիվ-արձագանքողական մոդելը (այսինքն՝ աշխատանքը միայն հետևանքների հետ) արդյունավետ չէ: Փորձագետների 90%-ը կողմ արտահայտվեց **ուղեկցման (social accompaniment)** և **կանխարգելիչ խորհրդատվության** ներդրմանը:

✚ **Վերապահում.** Հետազոտությունը վեր հանեց մի կարևոր հանգամանք. վարկածը լիարժեք կենսունակ կլինի միայն այն դեպքում, եթե սոցիալական աշխատողն ունենա **իրավական և ռեսուրսային լիազորություններ** (միջնորդության հնարավորություն): Առանց գործիքակազմի միայն խորհրդատվությունը կարող է մնալ հոչակագրային և չունենալ իրական ազդեցություն վարքագծի վրա:

վերափոխման հրամայականը: Միգրացիոն վարքագծի կարգավորումը պետք է դուրս գա զուտ վիճակագրական տվյալների տիրույթից և դառնա սոցիալական աշխատանքի առանցքային թիրախ՝ հիմնված երիտասարդի անձնային ռեսուրսների ակտիվացման և միջավայրային գործոնների բարելավման վրա:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. **Անտոնյան Մ.,** Սոցիալական աշխատանքի տեսություն և պրակտիկա, «ԵՊՀ հրատարակչություն», Երևան, 2013, 248 էջ:
2. **Թադևոսյան Գ.,** Որակական սոցիալական հետազոտություններ. տեսություն և մեթոդաբանություն, «ԵՊՀ հրատարակչություն», Երևան, 2012, 320 էջ:
3. **Խաչատրյան Ա.,** Միգրացիոն գործընթացների սոցիոլոգիական վերլուծություն. երիտասարդական շեշտադրումներ, «Գիտություն», Երևան, 2018, 192 էջ:
4. **Ядов В.,** Стратегия социологического исследования. Методология, методы, техника, «Омега-Л», Москва, 2009, 567 с.
5. **Холостова Е.,** Технология социальной работы, «Дашков и Ко», Москва, 2017, 478 с.
6. **Payne M.,** Modern Social Work Theory, «Oxford University Press», London, 2014, 432 p.
7. **Castles S.,** The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World, «Guilford Press», New York, 2014, 401 p.
8. **Dominelli L.,** Social Work: Theory and Practice for a Changing Profession, «Polity Press», Cambridge, 2017, 288 p.

Վարկածների հաստատումը թույլ է տալիս պնդել, որ ՀՀ-ում առկա է սոցիալական աշխատանքի **ինստիտուցիոնալ**